ئاوێزانەکان لە (ئاوێزانێک)دا
چڕدەبنەوە.. ڕەنگین مەلا سەمەد

کاتێک دەقێکی ئاوێزان نوریی دەخوێنینەوە، هەستمان تژیدەبێ لە ئەوین و خەیاڵمان بە نێو گۆشەکانی جوانبینییەوە شۆڕدەبێتەوە، ئازا دەبین لە هەڵگرتنی پێنووس و ئازاد دەبین لە بیرکردنەوەو ڕامان لە هەڵبژاردنی دەقەکان و قووڵبوونەوەو گوزەرکردن پێیاندا.

ڕۆح و هەستی شیعرنووسینی (ئاوێزان نوریی) هەمووکات بۆ هەڵبژاردنی دەقەکان و نووسینەوەیان سازو ئامادەیە، ماندووی گەڕان و داهێنانن□ بۆ هێنانەبوونی دەقێکی زیندووی تژی لە هەست و نەست و، شکۆدار لە پێوەرو هەڵسەنگاندن.

دونیابینیی ئەم خانمە شاعیرە پڕ هەستە لەوپەڕی فراوانییدایە، بۆ تێگەیشتن لە وشەو فۆرم و ڕەهەندەکان، تامەزرۆو تینووی قوومێک هۆنراوەی ئەوینە، ئەو هێندە بەئاگاو هۆشیارە لە ڕاکێشان و هۆگربوون، پەی بە هەموو شیعرگەلە چێژبەخشەکان دەبات، لێزانانە ئاوێزانی دەقەکان دەبێت، باوەشی شیعریی ئەو هەمووکات پڕە لە هەست و سۆز، قەڵەمی ئەو لاپەڕەکان بە عەشق و ئەوین و ناز پڕدەکاتەوەو شوێنێک بە بەتاڵیی ناهێڵێتەوە، نازی سازی ئەو خوێنەرانی گۆشکردووە، بۆیە ناهێڵێت تووشی زیزبوونی ڕۆحیی ببن، چاوی شاعیرانەی ئەو هەردەم لەسەر خوێنەرانییەتی و، بۆ باشتر تێگەیشتن لێیان وەنەوز نادات.

ئەو هیچکات نایەوێت لە چوارچێوەیەکدا خوول بخوات و دەق بگرێت، نایەوێت مەیلی تێری خوێنەرانی بە دوورکەوتنەوەو داکشان لەو هەستە لەقاڵبدراوەی برسیی بکات و بتۆرێنێ، ئەو بە داهێنان لە وێنە شیعرییەکانی، سات بە سات و چرکە بە چرکەو ڕۆژ بە ڕۆژ وێنەی تازەو هەستێکی نامۆی ژنانەی خۆیمان پێ پێشاندەدات.

ئیحساسییەت و جوانبینیی و خەیاڵدانی ئەو دونیایەک سۆزی لێ ئەچۆڕێ و ئاوازی لێ دێتە بوون، دەربڕینی ئەو ژان و ئازاری ژنێتییمان ناهێڵێت، بێ گوێدانە سنووربەزاندن بەنێو دەقە ورووژێنەرەکاندا تێئەپەڕێ،
سڵناکاتەوە لە لۆمەکردنی ڕوئیای پاشکەوتوو، ئەو مێژوویی□کە لە دروستبوون و بەردەوامیی و هێزو هەوێن، ساڕێژێکە بۆ برین،

سەکەیەکە بە فەربوون.

بوێرییەکەی ڕەبازەکە دەتگەیەنێتە هەموو ڕێگاکانی هەقیقەت، تابلۆی پێنووسی ئەو هەمیشە مەستە بە کەشانی وەنەی شیعری خەیاڵیی ڕەنگاوڕەنگ لە فەهم و پەراوپە لە دەرکەوتن، ئەو پەروانە ئاسا بە دەقەکانی دەسووتێت، عەشقی ئەو بە هەڵبژاردنی دەقێکی تەواو دروست بە کۆتایەو، ئیلهامی تەونکراوی پڕ سۆزی لەبن نایە.

ئەو مل بە ماندوویی نادات، سەرسەختانە ڕکابەریی لەنێو دەقەکانی لە باشبوون و باش نووسیندا دەکات،
خاوەن نەفەسێکی درێژی مەیینەیە لە تێکستەکانیدا، کە هیچکات قەتیس نابێت و کاریگەریی لەسەری دروست نابێت.

ئەوەی شیعری ئاوێزان نوری بەرچاوکەوە یەکسەر ئەندێشەی ئارەزووەکانی جوانیبینیی وشە ڕەنگینەکانی هەڵدەبژێرێ و بە یەخەی خۆیدا هەڵیدەواسێ، گرێکوێرەی ئازارەکانی سینەی پڕ دەکاتەوە و کوێرەوەرییەکانی ڕۆژگاری پڕ ڕەنگین دەکات، ئەو نابێزێ، دیلی دەستی هیچ چەرخێکی سوڵاو نابێت.

ئەو ژیرانە هەڵسوکەوت دەکات و جوانییەکانی تێکەڵ بە دەمارەکانی کردووە، یاسای نووسینی ئەم خانمە شاعیرە بەجۆرێکە هەموو لەمپەرەکان تێکدەشکێنێ، ئەو ڕەنگێکە هاوشێوەی پەلکە ڕەزینە ڕەنگەکانی تر بە جوانی ئەنوێنێ.

وردەبینەوە لە سەرنجدان و لەکدانەوە بە ئەم دەقە شیعرییەی شاعیر کە ناوی وەرزی (بیرچوونەوە)یەوەو لە یەکەم کۆپلەدا دەڵێت:
با بەتەنیشت مامدا تەدەپەڕێ و
بیری دەچێت دەرگاو پەنجەرەکەم بخاتە سەر پشت
بە تەنیشت مەنزڵگاو نشینگەکەیدا گوزەر دەکات کەچی بەئاگایە لە پەنجەرەو دەرگا داخراوەکانی ماڵی ئەو، با لە بیری ئەودا نییە، ئەوەک بە تەواوی دەرگاو پەنجەرەکانی ماڵەکەی خۆی داخستووە و وەکوو سیزیف بە دیار قەدەری خۆیەوە دانیشتووە.
دانیشتووەو بیر لە خەمساردی بەشەرەکان دەکاتەوە، واوەتر دەڕواو دەتەنگە بەوەی کە سروشتیش هەمان خوی بەشەرەکانی گرتووە و خەمساردانە و بە ئاوەدانەوە تەدەپەڕن بەلای دەڵ پڕ لە عیشق و برینداریەکانا. ئەو گلەیی لە بەختی ژنێتیی خۆی دەکات کە چۆن لەگەڵیدا نایەت و قاچەکانی بە بەینی شەکەت دەکات، بەجۆرێک ماندووە چاوی ئەوی شاعیر بە خەوێکی ئارام و ئاسوودە هەڵەوەدایەو

بە ئومێدی بە خاڵیبوونەوەی پێڵوەکانی لە ماندوویی ڕۆژگارو، ئارامکردنەوەی دەروونی تێکچڕژاوی بە گەیشتن بە دیتنی خەوێکی قووڵی خۆشنوودیی بە ژیانی، خۆری بە ئاسۆو ئومێدو گەشبینیی چواندووە، بەوەی خۆر هەمیشە گەش و پرشنگدارەو، هەڵهاتنی بە ئاسمانی بەرینەوە نیشانەی ئاسۆڕوونیی و ئومێدەو ڕووناککەرەوەی تەواوی دونیای ڕۆشنە، ئەو پێیوایە ئاوەنەدانەوە لە بەدبەختیی و ژنەتیی و تاڵیی گوزەرانی، سڵاوێکی پێویستە بە پێکردنەوەی ناڕەحەتییەکانی و، گرنگیپێنەدانی وادەکات ڕۆحی وشبووی هاوشێوەی زەوی بە دڵۆپێک لە نمەی باران تینوو و تامەزرۆی ئەوین و سەزبە، خۆی بە زەوییەکی وشکبوو و بارانیشی بە سەزی ئەویندارەکەی چواندووە کە ڕۆحی وشکی بە موحیببەت تەڕ دەکات، ئەو بەمجۆرە ڕووی دەکاتە یارو گازندەی لێ دەکات، چون یار جێیهێشتووەو ئاوڕی لێ نەداوەتەوەو لە دونیای پێدانی ئەوینەوە پێی، ئێستا بێنازی کردووەو ئەمی لەبیرچووەتەوە.

با بەتەنیشت ماڵمدا تێدەپەڕێ و
بیری دەچێت دەرگاو پەنجەرەکەم بخاتە سەر پشت
پێڵاوەکانم دەڕۆن و
بیریان دەچێت قاچەکانم لەگەڵ خۆیاندا ببەن
خەو بە بەرچاومەوە سەما دەکات و
بیری دەچێت بێتە سەر پێڵوەکانم
خۆر بە ئاسمانەوە هەڵدێ و
بیری دەچێت سڵاو لەتاریکی ژورەکەم بکات
باران بەخوڕ دادەکات و
بیری دەچێت چۆڕێک ئاو بڕژێنێتە گەروی تینوێتییەوە
یار دەڕوات و
بیری دەچێت بێتەوە

لە دووری یارەکەی دەکەوێتە دواندن لەگەڵ خودو بیر لە ڕێگای مردن دەکاتەوەو ژیان فەرامۆشدەکات، ژیانی خۆی و یارەکەی کە دونیایەک یادگارییان لە بەرهەمهێناوە، لەتاو ئازاری ڕۆح و شەکەتیی هەست، لەبیردەکات، هاوشێوەی چیرۆکی باوکە ئادەم و حەوامان کە سەرباری بۆن و بەرامی ڕازاوەی ئەو ژیانەی پێیان بەخشرابوو لەبیرکردو، چاویان بڕییە ئەو سێوەی لێیان قەدەغەکرابوو، چیرۆکی خۆی و ئەوانیش بە وەرزی لەبیرچوونەوە دەچوێنێت و، لەبیرچوونەوەیەک کە هیوا بە بەردەوامیی ژیان و دەستگرتن پێوەی ناهێڵێت هاوشێوەی ئەو منداڵانەی کە خەمیان بە هەڵگژان بە ژیان و گەورەبوون،

وایانلێدەکات تامەزرۆی پێگرتن و ڕێکردنبن، تا لە سایەی تێپەڕبوونی قەناعەکان و ئەزموونکردنیان چێژی خۆشی و تەنانەت تاڵیش بچێژن، ئەو مەودەیەک بە بەنرخیی و پەراوێزخراو لەقەڵەمدەدات، بێبەهایی لێکدەداتەوە، تەنیاو تەنیا لەبیرچوونەوە بە هۆکاری لەگۆڕنانی جوانییەکان دەزانێت، لۆمەی ئەو وەرزە دەکات و بە وەرزێکی شوومی وشکبوون و تێکشکان دادەنێت، پێیوایە هەموو ئەو بیرۆکە جوان و داهێندراوە هزرییانەی بە ژنێتیی بونیادینا، ئەم تێکیشکاندن بە وەرزێکی وێرانکەرو بێزراو وێنای دەکات،
بونیادی جوانییەکانی خۆی بە ئیمارەتێک و وەرزی خەتاباری لەبیرکردنیش بە ئیمپراتۆریەتی نەفامی و نەزانی بە سڕینەوەو لەناوبردنیان، دەچوێنێت.

منیش لەتۆ سێوی مردن دەخۆم
بیرم دەچێت بۆنی ژیانەوە بکەم
لەوەرزی بیرچونەوەدا
منداڵەکانیش بیریان دەچێت پێ بگرن
عەیامەکە ژیان بایی کەس نابێت جگە لەبیرچونەوە
ئیمارەتێکم لە فیکر دروستکردو
ئیمبراتۆریەتی جەهل بردیە ڕێوە

خانمە شاعیر هەر بەردەوامە لە گلەییەکانی، چونکە ئازارەکانی تێکشکان و سڕینەوە تا ڕەخی مەرگ بردوویەتی و ماندوویی بەرەو ئاراستەی لۆمەکردن گۆڕیوە، وای لێکدەداتەوە فریوی بە ژیانێکی ساختەو ڕازێندراوەوە خواردووە لەسەر خاکێکی بەبەرەکەت، ئەو خاکەی ئەم پێوەی ماندووبوو وە دونیایەک بەرهەمی لەسەر چاند، ئەو بە خیانەت هەڵیوەڕاندو هیچی بە دوورینەوە نەهێشتەوە، ئومێدی بە داهاتوویەکی ئەرێنی ئاوەژووکردەوە، خەیاڵەکانی بە ئەبەد سڕکرد، ئەو پیرۆزییەکانی بونیادنا بە پاراستن و پێشکەشکردنی وەفا بە دەوروبەر، کەچی لە بنەڕەتەوە مانای جوانییەکانی نەهێشت و هەڵیتەکاند، ئەو خۆی بە غەدرلێکراوو نەزان و ساویلکە لە ئاست باشبوون و متمانەکردن و تێکەڵبوون لەگەڵ یارەکەی دەزانێت، لۆمەی خۆی دەکات، پەشیمانبوونەوەو پیاچوونەوە بە گێڕانەوەو دووبارەنەکردنەوەشیان بە بێسوودو لەسەر تێپەڕیو هەژماردەکات، نەزانیی خۆی تا ئاستی بێدەسەڵایی لەبەرامبەر ئەوینێکی ڕاستدا ئەنوێنێت، بێسوودبوونی هەنگاوەکانیشی وەکو وەردێکی بەنرخ لەسەر بەرماڵێکی هەبوو دەبینێت، کە ئەمانەش یەقینیان تا ئاستی گومان و ترس بردووە.

خاکەکەم بە عەشق تەو کردو
داری خیانەتی تیا ڕووا
مەعبەدەکەم لە وەفا پڕکردو
فەتوای نەمانی تیادرا
ئەمن دەیان دەستنوێژی یەقینم هەڵگرت
جگە لە دوو ڕکات ترس و گومان
نوێژی جورئەتم پێنەکرا
تا لەسەر بەرماڵی وجود
وێردەکانم ئاراستەی زانین بکەم و
لە گوناهی نەزانی پاک ببمەوە

خەیاڵی ڕەنگاڵەییانەی ئەو بە پێکەوەبوون لەگەڵ ئەویندارەکەی هاوشێوەی خەیاڵێکی نارنجی بوو، ڕەنگێکی تەڕوپڕ لە جوانیی و شەوقێکی ترووسک لە ڕەنگدانەوە، بەجۆرێک دەڵێی قەسیدەکانی مەیلی ئامادەبوون و تێکەڵاوییان بە هەڵگربوون و دەستایەتی و خۆشەویستی لەگەڵ وشە ژەنگگرتووەکان نواند، گەورەییان پێشاندا تا سازانێکی دروست و گونجاو بە پێکەوەیی و هەڵکردن بڕەخسێنن، ئەو بەهۆی بێوەفایی و پەراوێزخستنی لەلایەن ئەویندارەکەیەوە بە ساڵێکی شووم و پڕ نەهامەتی و بێ بەها ناودەبات و پێیوایە هەموو یادەوەرییەکانی لەلایەن ئەوەوە وەک ئەو هەورە وایە کە هیچ متمانەیەکی پێناکرێ و لە کەشێکی ساردو گەرمیشدا لە جێی خۆی نامێنێت و بوونی خۆی لەدەستدەدا.

لە دامەنی خەیاڵێکی نارنجیشدا
دەڵێی قەسیدەکانم
ئولفەتیان بەوشە ژەنگرتووەکانەوە گرت و
خۆیان دوبارە کردەوە
لە ساڵی نەهامەتیدا
لەسەر پەڕاوی یادەوەری هەوردا
بەهەڵەیەکی گەورە نوسراوە
وەرزی بیرچوونەوە

ڕەنگین مەلا سەمەد
نووسەر و ڕۆژنامەنووس